

ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ಕದಡಿಹೋಗುತ್ತದೆ, ಧ್ಯಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳೇ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಾಂತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಶಕ್ತಿಸಂಚಯ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಹೀಗೆ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗೇನೂ ಕೇಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಲವೂ ಬರುವ ಕೋಪ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಡೆದಷ್ಟೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಟ್ಟಂತೆ. ಇದೇ ಶಕ್ತಿ ಮುಂದೆ ಉತ್ತಮತರದ ತಪಶ್ಚಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೨.೪೦೦).

ಧ್ಯಾನಕ್ರಮ

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿತವಾದ ಜಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುವಂತೆ, ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅಲ್ಲಿ ಗಂಧದಕಡ್ಡಿ, ಹೂವು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹಿತವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು. ಕೆಟ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ, ಜಗಳ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಬಾರದು. ಸದ್ಯಾವನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಆ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಮನೋಭಾವ ಬದಲಾಗಬೇಕು.

ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು

ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಆರಾಮವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವ ಆಸನವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೇಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ನೇರವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇಹ ನೇರವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಿದುಳುಬಳ್ಳಿ ಕಶೇರುಕದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಒಳಗೆ ಇರುವುದು. ನೀವು ಬಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಡಚಣೆಯನ್ನು ತರುವಿರಿ. ಆದಕಾರಣ ಅದು ಆರಾಮವಾಗಿರಲಿ. ನೀವು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನಿಮಗೆ ನೀವೇ ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ದೇಹದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳು, ಎಂದರೆ ಎದೆ, ಕತ್ತು ಮತ್ತು ತಲೆ ಇವು ಒಂದೇ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೨ : ೩೫೦).

ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ, ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುಖ-ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಇದನ್ನು ನೀವು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದಷ್ಟೂ ನಿಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತಮ. ಇತರರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುವುದೇ ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷೇಮಕರ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡುತ್ತೀರಿ. ಇತರರ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವುದೇ ನಾವು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಿರುವ ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗ” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೨.೩೩೦).

ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಸರಳ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ: “ಮೊದಲನೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಳತೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಸೆಳೆದು ಬಿಡುವುದು. ಅದು ನಮ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ‘ಓಂ’ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪವಿತ್ರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಉತ್ತಮ..... ಆ ಪದ ಉಸಿರಿನೊಂದಿಗೆ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಹರಿಯಲಿ. ಇದರಿಂದ ದೇಹವೆಲ್ಲ ಲಯಬದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಎಂದರೆ ಏನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೨.೩೫೦-೫೧೦).

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ನಂತರ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮುಂದಿನ ಸಾಧನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇಳುವ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಂತೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಾವು ಆ ರೀತಿ ನೋಡಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, “ಮೊದಲ ಸಾಧನೆಯೇ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಚಲಿಸುವಂತೆ ಬಿಡುವುದು. ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಕಪಿಯು ತನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ನೆಗೆಯಲಿ. ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ. ಜ್ಞಾನವೇ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಇದೆ. ಇದು ನಿಜ. ಮನಸ್ಸು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವ ತನಕ ಅದನ್ನು ನೀವು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಲಗಾಮನ್ನು ಸಡಿಲಬಿಡಿ. ಅನೇಕ ಕೆಟ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬರಬಹುದು. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೀವು ಆಲೋಚಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ನಿಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ

ದಿನಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲ ಸ್ವಭಾವ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ಶಾಂತವಾಗುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡುತ್ತೀರಿ” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೨.೩೫೮).

ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಧ್ಯಾನವಿಧಾನವನ್ನು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರ ಗೊಳಿಸುವುದು, ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯವಸ್ತುವಿನಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೈಲ ಧಾರೆಯಂತೆ ಹರಿಸುವುದು. ನಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರವನ್ನು (ಹೃದಯ ಅಥವಾ ಭೂಮಧ್ಯ) ನಮ್ಮ ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೇರೆಲ್ಲ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಧ್ಯೇಯವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದೇ ಆಲೋಚನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಯಾವುದರ ಕಡೆ ಒಲವಿದೆಯೋ ಅದರ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇವದೇವಿಯರ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವುದು. ತುಂಬಾ ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನೆಲೆನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾದ ಗುರಿ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗದೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ತಮ್ಮದೇ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ಒಂದು ಕಪ್ಪುಚುಕ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರ ಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಚುಕ್ಕೆಯ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಚುಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಇರುವುದೇ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಲೆಯೂ ಏಳದೆ ನಿರ್ವಾತವಾದ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಇತ್ತು. ಅಂತಹ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಜ್ಞಾತೀತ ಸತ್ಯದ ಕ್ಷಣಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೮. ೫೨-೫೩).

ಧ್ಯಾನದ ಪರಿಣಾಮ

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪರಮಾವಸ್ಥೆ. ಅಂದರೆ ನಾವು ಧ್ಯಾನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಆಗ ನಮ್ಮ ದಿವ್ಯಾತ್ಮದ ಸ್ವರ್ಗ ನಮಗುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಸೆಗಳಿರುವವೂ ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ನೈಜಸಂತೋಷ ನಮಗೆ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆಸೆ ಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಸಂತೋಷವಲ್ಲ, ಆಸೆಗಳ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಸಂತೋಷ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದೇ ನಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿದ ಜೀವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಗತ್ತು ನಿಜವಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಏನನ್ನೂ ಆಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಾನಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಭವ್ಯತೆಯ ದೃಶ್ಯಗಳಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೨.೩೭೦).

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸುಖ ಬಾಹ್ಯವಿಷಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಹೊರಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶ ವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಾಹ್ಯಾಲಂಬನೆ ನಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಬದಲು ದುಃಖವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿಗೆ ಈ ಆಲಂಬನೆಯೇ ಒಂದು ದುಃಖವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಸುಖ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ **ಸರ್ವಂ ಪರವಶಂ ದುಃಖಂ ಸರ್ವಮ್ ಆತ್ಮವಶಂ ಸುಖಂ** (ಪರವಶ ವಾಗಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ದುಃಖ ಮತ್ತು ತನ್ನ ವಶವಾಗಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ಸುಖ) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆತ್ಮವಶನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಬಾಹ್ಯಾಲಂಬನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಹಾಯವೇ ಧ್ಯಾನ. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭೌತಿಕ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ನಾವು ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ನಾವು ಯಾವ ಬಾಹ್ಯಸಹಾಯದ ಮೇಲೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಸ್ವರ್ಶವಾದರೆ ಎಂತಹ ಹೀನ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮೆರುಗು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ದುರಾತ್ಮನು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ದ್ವೇಷ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮಾಯವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾವು ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಮೇಲು. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಹಾಸಕ್ತಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಎಳೆಯುವುದು. ನಾವು ದೇಹ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಮೂಲ. ಇದೇ ರಹಸ್ಯ. ನಾನು ಆತ್ಮ, ದೇಹವಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಸಂಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟದ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಇದೆ. ಅದರ ಸಾಕ್ಷಿಯೇ ನಾನು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಬೇಕು” (ಕೃ. ಶ್ರೇ. ೬ : ೧೮೪).

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಧ್ಯಾನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸೋಣ: “ಕಾವಿಧಾರಿ ಗಳಾಗಿ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿ ಅರ್ಧನಿಮೀಲಿತ ನಯನರಾಗಿ, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಅವರು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕುಳಿತಿಿದ್ದರು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾಯೋಗಿ! ಅವರು ಅತೀತ ಭಾವನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಾಗೃತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೊಂದು ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ತೋರಿಸದಿರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ” (“ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ದಿವ್ಯಸ್ತುತಿ”, ಪು. ೩೪೭). 🌸

ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಸದೃಶ ಚೈತನ್ಯವಿದೆ. ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ ಸ್ವಯಂಚ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನವನು. ಏಕಾಗ್ರತೆ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಅದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಆಗ ಮಾಯಾ ಪ್ರಪಂಚ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು. - ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

ಸಂಘ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಸ್ವಾಮಿ ಕೃತಾರ್ಥಾನಂದ

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆಯೆಂದರೆ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ್ದು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೇ ಈ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯೋಗದ ಪ್ರೇರಣಾದಾಯಕ ಶಕ್ತಿ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾದ ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದ ಭಾವಧಾರೆಯ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಇವರ ಹಲವು ಲೇಖನಗಳು ಮಹಾಸಂಘದ ಆಂಗ್ಲ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಮೂಲ ವಿಸ್ತೃತ ಆಂಗ್ಲ ಲೇಖನದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒಂದು ಸಮಾನ ಅಂಶವಿದು. ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೆನಿಸುವ ಘಟನೆಗಳು ಜರಗುತ್ತವೆ; ಅಥವಾ ಅವರ ಕೆಲವು ಸಂದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೈರುಧ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಈ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಮಹಾಪುರುಷರು ಮಾನವತೆಗೆ ಇತ್ತಿರುವ ಸಂದೇಶಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಿಡಬಹುದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಬಹುದು. ಬೈಬಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಾಗೆ, ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತನು ವಿರೋಧಾಭಾಸವೆನಿಸುವ ಕೆಲವು ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಕನ ವಿಕಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ವಿಭಿನ್ನ ಹಂತಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎಣಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಕೂಡ, “ನೀವು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಫುಟ್‌ಬಾಲ್ ಆಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುವಿರಿ” ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಧೀರ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಆಡಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಹಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಉಂಡಿದ್ದರು.

ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿವಾದಾಸ್ಪದ ನಡತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ರಾಜ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಆಲಿಸಿದನು. ಇದೊಂದು ಧೈವಾನುಗ್ರಹದ ಸಂದರ್ಭವೇ ಸರಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ, ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೊತೆಗೆ ಆತ ನಡೆಸಿದ ರಾಸಲೀಲೆಯನ್ನೂ ಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು, ಧೈರ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ: “ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯೇ ಅವತಾರಗಳ ಉದ್ದೇಶ. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಇತರರ ಪತ್ನಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಏಕೆತಾನೇ ಕೈಗೊಂಡನು?” ಅದಕ್ಕೆ ಶುಕಮುನಿಗಳು ತಾವೂ ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಾರೆ: “ಅವತಾರಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಅಪವಾದಗಳು ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಕೆಡುಕಿನ ಪರಿಣಾಮ ಅವರಿಗೆ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅದರೊಳಗೆ ಏನು ಬಿದ್ದರೂ ಅದು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಈ ಬಗೆಯ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ

ಹೋಗಬಾರದು. ಇದರಿಂದ ಪಾಪವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ವಿಶ್ವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹಾಲಾಹಲ ವಿಷವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ನೀಲಕಂಠ ಶಿವನು ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರನಾಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಹಾಗೆ ಪವಿತ್ರರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.”

ಮೇಲಿನ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದು ಇಷ್ಟು : ಮಹಾಪುರುಷರ ಕೆಲವು ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ಮೊದಲು, ಅವರ ಜೀವನದ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಾವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಹಾಪುರುಷರು ಹುಟ್ಟುವುದು ವಿರಳ. ಅಂಥವರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ವವಾದ ಕೊಡುಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರನ್ನು ಪಡೆದ ನಾವೇ ಭಾಗ್ಯವಂತರು. ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬರುವ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ನಾವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಅವರ ಜೀವನದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಅವರು ಸಂಘಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮೊದಲು, ತೋರಿಕೆಗೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವ ಕೆಲವು ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಜೊತೆಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಆಗ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಂತ ಪೂರ್ವಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾಮೀಜಿಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಅಪಾರ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಘಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಯೋಜನೆ

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ದಿನಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಕತಾದ ಕಾಶಿಪುರ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನರೇಂದ್ರನಾಥನಿಗೆ ಅನೇಕ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಅದರಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘಜೀವನವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಭವಬಂಧನವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಅವತಾರವೆತ್ತಿದವರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ‘ಪ್ರೇಮ’ ಬಂಧನದಿಂದ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲು ಏಕೆ ತಾನೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರ ಇಲ್ಲಿದೆ: ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣರು ಜಾತಿ, ಪಂಥ, ಪಂಗಡಗಳನ್ನೆದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ವಿಮೋಚನೆ ಗೊಳಿಸಲು ಬಂದ ಅವತಾರಪುರುಷರು. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನಾಂಗ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ ವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿ ಹಕ್ಕು. ಈ ಭಾವನೆ ಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲೆಂದೇ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಇದು ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂದೇಶ. ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಬೋಧಿಸುವುದೂ ಇದನ್ನೇ. ೧೮೯೯ರ ಜೂನ್ ೧೯ರಂದು, ತಮ್ಮ ಎರಡನೆಯ ವಿದೇಶಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಬೇಲೂರು ಮಠದ

ಸಂನ್ಯಾಸಿವೃಂದವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ : “ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಳೆಯ ಭಾವನೆಯೆಂದರೆ, ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು. ಆದರೆ, ಮುಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗಿಂತ ತಾನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರ ತಪ್ಪು. ತನ್ನ ಸಹೋದರರ ಮುಕ್ತಿಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೇ, ಸ್ವಂತ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬನೂ ಪಡೆಯಲಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಅರಿತುಕೊಂಡೇ ತೀರಬೇಕು.”

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಈ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆ ಹಲವಾರು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸದ್ಗುಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು, ತಮ್ಮ ಪರಿವ್ರಾಜಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡು ಸೇವೆಯ ಮೂಲಕ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಂತಹ ಹಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದರು. ‘ಕಂಬಳಿವಾಲಾ’ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅಂತಹ ಒಬ್ಬರು ಸಾಧುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನೈ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬರೆದ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ನೂರಾರು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು, ಅನಾಥಾಶ್ರಮ ಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣೀಭೂತರು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾಣ್ಯವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಮನೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಊಟವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಮನೆಯವರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಆಗಬಾರದೆನ್ನುವುದೇ ಅದರ ಉದ್ದೇಶ. ಅಂತಹವರು ಬಹಳ ಜನ ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ: “ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಜೀವಂತ ದೇವರುಗಳು ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತಾರೋ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಈ ಬಗೆಯ ದೈವೀಗುಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಧರ್ಮವು ನಶಿಸುವುದೇನು?”

ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಸರ್ವಮುಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಈ ಬಗೆಯ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ, ಸ್ವಾಮೀಜಿಯೇ ಒದಗಿಸಿರುವ ಸಾಕ್ಷಿ ಇದು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧನ ತರುವಾಯ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಜೈತನ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಡೆಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ, ಸಂಘಟಿತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೇ ಮೊದಲಿಗಿರುವುದು ನಿರ್ವಿವಾದ.

ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದೇಹ ಬರಬಹುದು. ನಿಂತ ನೀರಿನಲ್ಲಿ